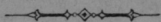

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celipoli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 17.

V Ljubljani, 1. septembra 1876.

Tečaj XVI.

Pripravljavna pot v zemljepisje in zgodovino.

(Dalej.)

Pitome rastline, ki jih pri nas na Kranjskem in sploh v Avstriji sade po njivah, travnikih in vertovih, razdeljujemo glede na njihovo korist tako-le: 1. Rastline, kojih sad je ljudem in živalim v hrano. Te so, ali žita, ta so enoletne trave, katerih seme daje veliko moke, in iz katerih človek poglavitno pripravlja svoj kruh, kakor: pšenica, reč, ječmen, oves. Njih prvotna domovina je menda Srednja Azija. Ali pa je sočivje, kakor: grah, leča, fižol, njih zernje je tudi močnato in je človeku v zdravo hrano. Berž kone je sočivje prišlo iz juga, pa je sedaj povsod, kjer se zemlja obdeljuje; ali je drevje in germovje, ki ima jedljivi sad (ovočje). Le malo jih je bilo od nekdanj pri nas, na pr. ternjolica, maline i. t. d. Žlahnejše ovočno drevje so od nekdanj zasadili iz Azije najprej na Gerško, Talijansko in Španjsko, odtod še-le počasi k nam. Jabelka, hruške, češnje rastejo povsod na Kranjskem, v Lipavi že tudi fige in mandelni. Vinska terta raste po solčnih gorica na Dolenjskem, v Lipavi jo pa imajo tudi sem in tje po dolinah.

2. Rastline, kojih steblo, perje in cvetje je vžitno ljudem in živalim. To je ali razna zelenjav, kakor: spinača, salata, špargel, vohrovt, zelje in veliko drugih vertnih rastlin; ali pa je kerma za živino. Rastline za kermo ali imajo bilke, to so trave, ali pa imajo steblo (štiblo) kakor detelja in druge rastline po travnikih, ki ne spadajo med trave.

3. Rastline, katere pridelujemo zaradi užitne korenine. Nekatere so bile baje od nekdanj pri nas udomačene, kakor na pr. repa, redkev; druge so prišle iz tujih krajev k nam. Izmed poslednjih je najimenit-

nejši korun ali podzemljice; domovina jim je Amerika, od tod jih je France Drake zasadil v Evropo. Še le pretečenega stoletja so začeli na Kranjskem krompir pridelavati. Rekli so, odsihmal ne bo več lakote, ako žito ne bode plenjalo, bomo pa več krompirja sadili, a l. 1846 je skoraj po vsej Evropi krompir začel gniti.

4. Rastline, iz katerih zernja se pripravlja olje, na pr. lan, ogeršica. Iz žira, tikvenih pešček, iz mandelnov se dela olje.

5. Rastline, s katerimi se barva, na pr. brošč, ki daje rudečo barvo, i. dr.

6. Rastline, katerih vlakno rabimo za obleko, kakor n. pr. koplja, lan i. dr.

7. Rastline, ki so za zdravila in dišavo, na pr. žafran, janež, kumena, goršica, hmelj, i. dr.

8. Rastline, katerih cvetje in perje nas kinča in razveseljuje, na pr. lilija, šmarnica, vertnica, rožmarin i. dr. (Dalje prih.)

Valentin Vodnik.

7) **Lublanske Novice** l. 1799 imajo na čelu v 1. listu navadno vošenje novega leta, katero se popravlja v 2. z opombo, da „per vošenju novega leta se je stavlavec v natiskarii zmotil, on je ene napek besede postavil, katire veliko nezastopnost naredé; zatorej moremo danes popraviti, kar je zadnič kriviga.“ In v tretji obliki je vošenje pripisal poznej Vodnik v vezanem tečaju nasproti prvemu, ki se zapored glasijo:

a)	b)	c)
Se vsak veselí	Ob novimu leti	Se noviga leta
Se dobro godí	Se vsak veselí	Vsak veselí:
Dolg' oče živeti?	Dolg' oče živeti	Dolg' hoče živeti?
Vesev naj živí.	Vesél naj živí.	Vesél naj živí.

Nato pripovedujejo Novice vseskozi od vojske, sedaj srečne sedaj nesrečne. L. 23 pišejo na pr.: „Sleherna reč ima enkrat en konc, sama stanovitnost ga nima; ona dočaka konc vseh reči. Esterajci so bili dolgo inu več let nesrečni na vojski, al vuner vselej stanovitni v lubezni proti svoji domovini, stanovitni v nadlogah, stanovitni v serčnosti. Sovražnik je menil, de cesarski so stanovitnost zgubili, de pobežé kakor strašlivi zajci; on jih tedaj letas popade, prvič enmalo nazaj podere, misli požreti; al njegova sreča ima enkrat en konc itd. . . Ludem na sveti se permeri, de na en čas oslepé (l. 24). Kaki zmikavt jih premoti, oni mu verjameo, menio per njemu dobiti vso srečo. Tako se je godilo Laham, inu Piemontejcam; ti so na en čas francozam verjeli, jih za odrešenike šteli, mislili skuz francoze dobiti nebesa na zemli. Slepária le en čas

velá, pride luč, pride pamet nazaj, takrat mine vse zapelanje. Človek ni stvarjen, de bi se s pametjo kregal, dár pámeti se časi enmalo skalí, pa se spet verne. Ludje, katiri so pod težkim jarmam požrešnih generalov inu francozkih komisarjev zdihvali, so se zbrihtali, prejemleo zdaj naše cesarske vojšake, kakor svoje prave odrešenike, vedôč, kako srečni so bili pod starmi njih dobrotlivmi gospodarji itd.

Ena nova perkazen je za nas krajnce (l. 26), de so Rusi naši stari bratje peršli nas ne le obiskat, temuč tudi pred sovražnikam branit. Pred poldrugi tavžent letmi so prvi Slovenci v te naše kraje peršli, oni so bili od Rusov inu drugih slovincov roda; od tiga pride razločik, zakaj mi lahko zastopimo rusovski jezik; oni so namreč slovinci, inu korenina, od katire so naši očaki rojeni. Daleč uni kraj Donave so se zaredili, inu počasi lesem stegvali, dokler je nar krajni rod na kraj laške dežele perderl, inu tukaj se naselil, ter deželo imenval Krajno. Zdaj vidimo z očmi, kakišne mogočne inu velike brate mi po svetu imamo, katiri so naš slovenski jezik vselej čist ohranili. Proti letim se imamo bližati, kaderkoli očemo jezik čistiti. Pa se tudi od njih učiti, kader je treba deželo pred sovražnikam braniti. Ako oni silno daleč prideo, zakaj bi mi tukaj blizo nepomagali, se sovražniku zoper staviti. . . Kazaki — kar zastopiti morem, se oni zato tako imenujeo, ker v kazen na vojsko gredeo. Namreč oni sami sebi nepravio Kozak, temuč Kazak. . .

Čigavi jezik bo dopovedal vse vesela, katerè so Lublančani v nedelo obhajali zavolo doblene Mantove . . . Na večer je bilo po celim mesti razsvitleno. — Turska muzika je do polnoči okrog hodila, pred rothovžam na velikim tergi je bil feierverk, veseli ogin. Ludje pa ukali, vivat (naj živi, živ inu zdrav bodi) upili, vesele razganali, de se je vse razlegalo. Na oknih so bila vse sorte napisanja po latinsko, nemski inu tudi krajnski. Med krajnskimi je bil en napis: „Mantova naša, Prazna bo flaša, Pernesi ga še.“ En drugi napis: Mantova Carjova, se rada podala, bo naša ostala. Mi pa na dobleno Mantovo skup zapojmo:

Premočna Mantova
Ti si čast Krajova

Srečo ti vošimo
Nam pa mir prosimo.

Ponedelk so se pelali Lublančani z muziko gori po Lublanci na sto čolnih do Ižice, tam so na travi večerjali, po mraki se nazaj vozili z lučmi inu baklami itd. . . — Od Princ Karlna (št. 42). Eden, kateri je večkrat okoli njega, ga toku popiše: on celo zgodej vstane, eno malo moli; po tem pak gre k maši; do desetih se on v svojo kamro podá; po tem do 11 pridejo k njemu Generali, inu Adjutantí po povéle. Po ednajstih on obiskvanja gori jemle. Koker dvanajst bije, more jesti na mizi biti; eno žensko pak nikoli k jedi nepovabi. On ne pije ne vina, ne kafeta. Po jedi gre on do dveh se sprehajat. Če na poti koga kmeta sreča, se z njim pogovarja: skori vselej pravi k njim: mojí Lubi! mi

smo vam pač k nadlogi. Vojska je res en hud otép; prosite Boga, da bi nam skori mer dal. On celo malo govori, se nikoli ne razjezi; kar se pergodi, al dobro, al hudo, toku se on toku zave, ravno koker bi bil že vse naprejvedil. Če večkrat ga eden vidi, več popolnemasti nad njim najde — inu toku dalej.“ — V spremenjenih manj prijetnih čerkah in v manj pravilni besedi pripovedujejo Novice, ktere se od št. 41 zovejo „Marie Therезie Egerce,“ kaj se je godilo po svetu, in v l. 47 vabijo v naslednjem oznanilu:

»Četerto leto se perbližuje, v katarim bodo te novice še dalaj živele. Jes podpisana oblubim, de bodo moji bravci bol postreženi kakor zadne dva leta. Začela sim perstavka dajati, katira so bila tulkokrat obetana! sturila bom kar bo narveč mogoče narbol nove inu resnične pergodbe oznanvati! tedaj se perporočim jemavcam, de naj obilno te časinge kupio, inu svoje plačila do perhodniga 15. grudna ali na poštah po 2. fl. — al per meni 1 fl. — za pol leta vlože.«

Therezia Egerca.

Zdi se človeku, da se je Vodnik odslej vredništvu odmikal, in da so naročniki se pritoževali, kajti l. 50 ima v pristavku tole oznanilo: „Eni se pertožio, rekoč: te novice niso resnične, one so prepozne, inu lažnive. — Jes pišem po dunajskéh dvornih inu cesarskih oznanilih; če kdo męni, de te niso res, naj se vzdigne, inu skaže očitno; al naj gleda, kako bo zvižal! Druge nemške časinge so tudi tem enake, inu pisma tudi taku govoré. Tedaj neterpim neslanih pisanjov na mene, v katirih se mi laž očita od neumnih ludi, katiri so od drugih prebrisanih nalaš z lažmi postreženi bili. De pa krajnske pozniši prideo, ku nemške; ni drugači mogoče, ker Nemeц precej lahko iz nemških pism natiskuje; jes pa morem popred iz nemškiga prestavljati, pisati, inu še li potle čerke za natiskvanje staviti. Delo je veči, plača majhina; vuner, katirmu nedapade, naj me rajši per miru pustí, ker vem, de po vsi moči hitro inu resnično pišem.“ — Da vendar tedaj Novicam osoda ni bila mila, spričuje naslov, ki ga je celemu tečaju poznej napisal Vodnik, v katerem pa svest si bolje spomladi poje preroško:

Smo stare Novice
Negóдне drobnice,
Nam dobri so kotje
Za délat napóťje;

Se bomo zmedile
Iskavca dobile.
Pretekla bo zima,
Zastojin nas íše:

Nobeden nas nima,
Ko jez in Bukviše.

8) **Lublanske Novice** Marie Therезie Egerce l. 1800 so prihajale vsako saboto na dan, in v prvem listu imajo na prednji strani ta-le napisa:

Preteklo je let
Oblubim ga spet
Pervošim po verhi
Saj petkrat deset!

Nemorem lagáti
Ne letas ne lan?
Kir neče me brati
Naj dene na stran!

V manj lepi obliki in manj pravilni besedi morebiti po nespretnih stavcih ali čerkarjih pišejo na pr. v l. 2: „Ozerk na pretečeno leto 1799. Lepe pergodke nam kažejo zamerki pretečeniga leta. Tolkein lepih del inu drage vmetnosti, tolkein števila hvale vrednih vojšakov! tolkein človeške lubezni posebnih inu dobrih deželá se spremína inu svitli iz zagreba stariga leta! Med timi sto letami nobeno leto tolkein gosto zadrugim vojšakov nešteje koker ta kir je pretekel, pa tudi nobeno leto se raspertena inu neraspertena lubezen deželá ni tako natanko iskazala koker v zadnimo. Zmeram je bila v zadnimo leto nar veči vojšakost malopridnosti nasproti, v tih nar terših stiskah inu v nar žalostniši nadlogi je kralvala zmeram nar veči vojskna serčnost. Komej je bila ena dežela iz velike velike vbožnosti potegnena že je bila ena druga skos krive obvarvance v govt razdianja inu potrenja veržena itd. — Velki pondelik je bil boj v gradiši med žnidarji inu šribarji (l. 16), v velikonočne nedele jutro je en žnidar vmerel, inu eden na smertni postell leží, inu eniga šribarji je boj na rotouš zaperl, inu še eden drugi v' pokorni hiši ali cuthauzi v želesje tečí. V Nr. 25 je brati na koncu:

Spet se bliža drugiga pol leta čas, ob katirim je treba za te novice denarje vložiti. Se perporočim, de se jih dosti inu še pred koncam tiga mesca oglasi; sicer ako jih bode malo, bom mogla od vundajanja tih novic ob novim leti nehati. — Per meni se plača za pol leta 1 fl. — Na pošti 2 fl. —

Theresia Eger vedova
na Polanah Nro. 3.

Razun nekterih naznanil, žitne pa kruhne cene (tariffa) in lotterie so donašale Novice le sporočila o vojski. „Dan na dan gredo tu skozi soldatje na Laško... V kratkim bodo naše armade spet napolnene, tukej per nas ih grozovitno v žold love, ali novinci se nebranio veliko, zato kir nobeniga razločka per lovlejno nedelajo. Vse more k vojski, štacnarski sinovi, šribarji ali pisarji, postopači vsi, žnidarje, z eno besedo vse zunej študenta (l. 34). Bo mir, ali vojska? še zdaj (l. 36) nevemo povedati. Pisma hodio iz Pariza na Dunej, iz Duneja v London, inu nazaj; sledni lahko vidi, de to se ne pusti čez koleno prelomiti. Usaka reč ima svoj čas; vuner menim, bomo danes teden od tiga kaj bol razločno vedeli... Ni mir, temuč vojska je (l. 37). Tako nam oznani dvorna dunejska časnica. —

Juri Veba krajnc iz Moravške fare major per bombarderjnih je od svitliga Cesarja povišan za Barona, deslih kmetiškiga stanu se je vuner dobro obnašal, učene bukve od merjenja pisal, inu skuzi te stvari milost pred Cesarjam zaslužil. Majnši šole je slišal v Lublani, potlej pa na Duneji se dalaj prebrisal (Nro. 39). — Pravdni doktorji bodo zanaprej li v cesarskih deželah študirati mogli, ojstro sprašani biti, tri leta per enim vajenim doktorji se vaditi, spet ojstro sprašani še li doktorstvo zadobiti,

če se znajde, de so pošteni inu dobrozaderžni. Ako bi kdo očitne krive pravde zagovarjal, vinke, zavijače, zamude delal, en tak bo ob službo djan. Katiri besedni doktorji pa se bodo prav inu vestno obnašali, naj imajo upanje, de per cesarskeh službah se bo na nje narbol spomnilo (Nro. 41). — Dvojna jeza nam zagrina večerni in polnočni svit, za črnim koltram zad zasiple treš nu toučo za deželo posmertit, tudi nasaja delečave rev, nasreče, inu jezere milih solz, gorje deželi ako se to neispreletí (Nro. 48). — Pemski duh v velikim plemeno za deželo gorí, pemci so perpravleni zmeram za nih krala se skusiti, oni nam kažejo posnemik, kar so že z' davnej v stariših vojskah pokazali, nih imena bodo v zmeram terpeče bukve vtisnene, inu lepotile nih goreči duh za deželo (Nro. 52.) — Na koncu v št. 51. in v poslednji 52. je brati:

„V prihodnim lejto nebodo krainske novice več ven dajane.“

Učitelj Ljudomil v nadaljevalni šoli.

XIII.

Dež.

Ljud. Kaj toplo vreme smo imeli sredi mesca avgusta, spomladi smo želeli lepih dni, avgusta smo prosili pohlevnega deža, da bi nam suho zemljo napojil, a sedaj ga imamo več, kakor smo ga želeli.

Učen. Zakaj pa iz oblakov dežuje?

Ljud. Zato, ker oblaki niso kaj družega, nego megle v višjih zračnih plasteh. Kedar padajo te megle v višavi, oblaki, v nižje plasti, ki so že z vodeno paro skoraj popolnoma nasitjene, navzamejo se vodeni mehurčki še nekoliko para, združijo se s sosednimi mehurčki, narede se kapljice, ki postanejo tako težke, da ne morejo več plavati po zraku, toraj padejo na tla, in takrat pravimo, da dežuje, ali da dež gre. Iz oblakov pa dežuje tudi takrat, kedar se razhlade v drugi hladnejši zračni plasti, ali kedar se jim temperatura zniža po kakem merzlem vetru, zdajci se združi več mehurčkov, narede se iz njih kapljice, ki padajo v podobi deža na tla.

Učen. Kako pa je to, da časih ni videti oblakov, a vendar dežuje, kakor iz jasnega.

Ljud. Po letu časih po zelo vročem dnevu opazujemo, da pri solnčnem zahodu, ali kmalo po zahodu, iz jasnega neba predroben dež rosi. To se posebno rado primeri v dolinah ali v nizravni, ker so spodnje zračne plasti z vodeno paro popolnem nasitene in se naglo nepri-merno ohlade. Vodene pare se hitro spreminjajo v vodene kapljice, nimajo časa narejati megle in oblakov, ter padajo na tla; takrat pravimo, da perši.

Učen. Kako pa more iz oblakov tako dolgo deževati. Letos spomladi je skoraj štirinajst dni neprenehoma lilo, od kod se jemlje toliko vode?

Ljud. Nепretergani dež izvira od tod, da vetrovi dotičnim krajem neprestano prinašajo zelo vlažen, moker zrak, časih dežuje s prenehlejši, in sicer naj več za to, ker je razvezana toplota zrak toliko ogrela, da v sebi nosi lahko več vodene pare, kakor jo ravno ima. Kakor hitro se pa zrak nasiti z novo vodeno paro ali če se nekoliko ohladi, začenja z nova deževati. Rekel sem, da razvezana toplota zrak ogreje. Kedar se namreč voda spreminja v sopar, veže se toplota, ako se pa sopar po ohlajenji zopet v vodo spremeni, razveže se toplota, postane prosta in zrak ogreva.

Učen. Ali pa prihaja vsa voda, ki v podobi deža na zemljo pada, samo iz oblakov?

Ljud. Vsa ne, ne dežuje le iz oblakov, ampak več ali manj tudi iz zračnih plasti, med oblaki in zemljo. Vodene kapljice padejo iz oblakov, gredo skozi spodnje zračne plasti, ki so tudi s paro nasitene; tukaj se vodna para zgostuje in pobeša na nje. Zato pade na tleh dosti več deža, kakor na strehi visokih zvonikov, v podnožji hribov, več, kakor na njihovem verhu.

Učen. Kako je to, da časih tako drobne kapljice padajo na tla, časih pa tako debele?

Ljud. To pride ravno od tega, kar sem vam sedaj povedal. Kolikor bližej zemlje so oblaki, toliko drobnejše so kapljice; če pa so oblaki visoki, kapljice padajo skozi spodnje zračne plasti, zgostijo vodeno paro v njih, postanejo debeleje. Pred ploho časih padajo kot grah debele kaplje.

Učen. Kako je to, da časih dež kar hitro pride, pa naenkrat zopet neha, časih pa tako dolgo dežuje?

Ljud. Na nebu vidite mnogoverstne oblake, ki so jako različno razširjeni; časih se narejajo le v progah ali v malih kupih, časih pa so razpeti po vsem obzorji, tem enako tudi različno dežuje. Časih veter prižene, pa tudi hitro odžene deževni oblak, in dež hitro neha; to je prehodni dež; tudi plohe navadno le malo časa terpe, ter se razširjajo le čez malo pokrajino; časih pa se dež tako razširi, da v tistem času pada čez velik del sveta, ter terpi več dni zaporedoma, ali po nekodi celo več tednov ali mescev, to je povsotni dež.

Učen. Stari ljudje pravijo, da je časih že deževalo žveplo, pa tudi da je šel kervavi dež, ki bojè pomeni hude vojske, ali je to res?

Ljud. Nevedni ljudje si vse po svojem razložijo. Žveplenega dežja ni. Pazljivo vjeta dežnica je kemično skoraj popolnoma čista. Časih pa ima dež vendar neko rumeno barvo; toda pri tem je deževnici le primešanih

raznih tujih tvarin, v podobi prahu, zlasti cvetnega prahu, ki po krajih in letnem času izvira iz kaj različnih rastlin: iz jelše, leševja, smreke, brine, itd. Tak cvetni prah plava časih v veliki množini po zraku, prijemlje se padajočih kapelj in ljudem se zdi, da gre žvepleno-rumen dež. — Enako se pojasnuje kervavi dež. Rudeče kaplje ali rudeče pike in maroge na tleh, katere po dežji opazujejo po raznih krajih, izvirajo iz organskih tvarin: od metulov, malih žuželk, raznih gobic itd. Te tvarine pa navadno ne padajo z dežjem na tla, ampak so že poprej bile po tleh raztresene; časih pa te tvarine res plavajo po spodnjih plasteh ozračja in z dežjem padajo na tla. Še nekaj vam morem omeniti o posebnem prahu, kateri je večkrat dežju ali snegu primešan, kateremu zato tudi pravijo kervavi dež ali kervavi sneg. Leta 1869 mesca marcija je posebno veliko prahu padlo z dežjem na zemljo. Na otoku Malta, v mestu Neapolju, v Rimu, so povsod zapazili tam, kamor so padale deževne kaplje, silno droben pesek rumenkaste barve. Pa tudi pri nas na Kranjskem so to prikazen opazovali. V okolici novega Dvora (Weixelstein) je po noči od 24. do 25. marcija šel dež, s katerim je bil namešan rudečkasti pesek, posebno na oknih, pri gredicah na vertu se je to prav dobro videlo; ravno tak pesek je z dežjem padal v Celji in pri Zidanem mostu. Iz štirih krajev so taki pesek poslali učenjaku Ehrenbergu, naj bi ga mikroskopično preiskal. Ta je tudi to storil, in v tem prahu našel nič manj kot 38 organskih tvarin. Do sedaj se je največ mislilo, da ta prah pride iz Afrike, toda ravno omenjeni pesek kaže, da bi znal priti iz Srednje Azije, kjer rudečkast pesek pokriva široke pušave. Hudi vetrovi iz teh pušav ogromno množino prahu vzdigujejo in na zelo oddaljene kraje prinašajo, na zemljo pa z dežjem vred pada na tistih krajih, kjer ravno dežuje.

Učen. Tudi sem že slišal, da so semtertje z dežjem padale žabe, gosence in druge živali, kar — kakor pravijo — pomeni velike šibe božje.

Ljud. Pri dežju po veliki suši žabe rade lezejo iz svojih lukinj, in v nekterih krajih jih je silo veliko; te toraj niso padle z dežjem na zemljo, ampak dež jih je le iz zemlje privabil. Ne dá se vendar tajiti, da je časih tudi z dežjem padlo premnogo živalic, žita in družega semena. Hudi viharji na drugih krajih so jih od zemlje vzdignili in daleč proč zanesli, tu so se zopet ali suhe, ali z dežjem polegale na zemljo in ljudem se je zdelo, da živali ali žito dežuje. Leta 1804 padlo je v Andaluziji premnogo žita na zemljo: poslej so zvedili, da ga je vihar odnesel iz nekega gumniša v Tangeru v severo-zahodni Afriki.

Učen. To ste nam že toliko razložili, da spoznamo, da se vse lahko po naravnih postavah zgodi, in da se nam ne zarad kervavega,

nitni zaradi žabjega deža ni treba bati kaj hudega. Povejte nam še, zakaj da 40 dni dežuje, če je deževno na sv. Medarda dan?

Ljud. Dragi, ta je pa prazna! saj nas skušnja uči, da je večkrat ta dan že deževalo, po tem pa je najlepši vreme bilo. ali pa, da je sv. Medard lep bil, potem pa je bilo dežja dovolj. Kar se pa zamore časi primeriti, kdo bo na tak primerek terdo veroval?

Učen. Ako ravno ne vselej, pa se vendar večkrat kaj rado takega primeri, od kod nek to pride?

Ljud. V nekterih krajih Afrike in Azije le malokdaj dežuje in navadno le po dvakrat v letu, spomladi in jeseni, takrat pa dežuje po več dni skupaj. Spomladanski dež se rad prične v začetku rožnika, tedaj okrog sv. Medarda, ki je 8. dan imenovanega mesca. Ako od ondotnih krajev veter k nam piha, zamore deževne oblake zagnati tudi v naše kraje in po tem takem tudi pri nas dalje dežuje.

Učen. Kaj pa se takrat zgodi, kadar pravimo, da se je oblak utergal?

Ljud. Kadar se v oblaku po kakem merzlem vetru ali kako drugače vodeni mehurčki prav hitro zgotijo in naredijo vodene kaplje, zlasti ondi, kjer mokri vetrovi iznad morja naravnost vlečejo v gore, takrat posebno močna ploha naliva, pravimo: oblak se je utergal. Toda pri nas so take plohe le bolj redke in še takrat, kadar so prav hude, se ne dajo primeriti s plohami po nekterih drugih krajih. V Genovi je leta 1822 v enem dnevu padlo dežja čez 80 $\frac{c}{m}$., v Giberaltaru pa celo 84 $\frac{c}{m}$. Pri nas ga v enem dnevu gotovo nikdar ne pade 8 $\frac{c}{m}$.; če ga le 3 $\frac{c}{m}$. pade, napno se vse reke, stopijo čez bregove in narejajo povodnji na dolgo in široko.

Dopisi in novice.

— *Okrajna učiteljska konferenca za okolico ljubljansko* se je veršila 27. julija. Pričela se je zjutraj po 8. uri. Učitelji zbrali so se bili vsi (razven enega, kateri je bil po boleznih zadržan) in 3 učiteljice tega okraja. Gosp. okrajni glavar počastil je tudi s svojo navzočnostjo in učitelj iz Kranjskega okraja navzoče učitelje. Gosp. okrajni nadzornik kot predsednik izbere si v svojega namestnika g. Cveka, zapisnikarja pa sta bila g. Žibert in gna. Francelj. G. predsednik pozdravi navzoče ter izraža svoje veselje tudi nad tem, da je g. okrajni glavar se v zbor potrudil. Dalje bere dotične ukaze i. dr. ter preide na poročilo o inšpekciji. Izraža se deloma hvalno o marsičem, pa tudi pove, kaj bi bilo lahko bolje in kaj je še vedno pomanjklivega o tem in unem, ter prigo-varja, da naj se v prihodnje vse pomanjkljivo popravi. G. okr. glavar pa pristavi, da ako se bode v prihodnje še kje o kaki zanikerni pomanjkljivosti kaj čulo, da se bode dotični v disciplinarno preiskavo vzela. — Preide se na dnevni red. G. Potočnik poroča o jezikovem uku v nižjem oddelku prvega razreda gledé učnega načerta in gradiva. On misli, da je dovolj, ako se o tem oddelku prvo

leto le do kazavnega nauka snov vsestransko temeljito obdeluje, in le takrat naj se od kazavnega nauka v tem letu kaj obdeluje, ako so učenci osobito zmožni. Dalje razkazuje, kako se to in uno doseže. G. Fr. Praprotnik govori temeljito o domačem jeziku, ter našteva, kako se otrok govora i. dr. nauči na vsakej stopinji. Sicer se pa vjema z predgovornikom. Obvelja. — Dalje poroča g. Kogej na kaki način, in po kateri poti se more učna sverha v drugem oddelku tega razreda v smislu učnega načerta doseči. Vse djansko pokaže, kako gre s stavkom i. dr. na tej stopinji ravnati. — G. Kuhar temu nekoliko doda, sicer se pa g. Kogej-ev predlog odobri brez daljše debate. — G. Suhadobnik potem kaže, kako postopati v drugem razredu v prvem oddelku z jezikovem podukom; ko tudi g. Pokorn svoje mnenje o tem pove, poroča g. Levstik obširniše o važnosti in potrebi jezikovega poduka v drugem oddelku v tem razredu. Dalje na drobno našteva, kaj in koliko naj se obdeluje pri tem in unem razdelku drugega berila, ter kaže pot in način, kako bi se vse to naj lažje doseglo, z opombo, da se kaj zdatnega in izverstnega more doseči le tam, kjer je redno šolsko obiskovanje in šola ne prenapolnjena. G. Punčah ujema se je tudi z g. predgovornikom in tako je bilo govorjenje o jezikovem poduku pri kraju. — O prirodoznanstvenem poduku poročala sta gnč. Francelj in g. Režek. Perva govori o važnosti in imenitnosti te stroke sploh, ter kaže in našteva zastopnike, kateri naj bi se o tem in unem času dostojno obravnovali, i. t. d.; g. R. pa obširneje govori o čebelarstvu in svilopreji ter predlaga, da naj bi c. kr. okr. š. svet na to delal, da bi dobila vsaka šola lastni čebelnjak po takih krajih, kjer je za čebelorejo kraj ugoden. Se sprejme. — Ker je bil g. poročevalec o natoroznanstvu zbolel, odpadla je ta točka. — Točka o zemljepisji sta gnč. Drašler in g. Rihteršič po obliki prirodoznanstvenega poduka rešila. — Zgodovino v prvem oddelku drugega razreda obdeloval je g. Papler, v drugem oddelku pa g. Žibert. — G. g. poročevalca govorita o važnosti in potrebi tega predmeta za slehernega, ter kažeta način in pot, po katerem bi se moglo kaj doseči, ter nazadnje naštevata kaj naj se na vsaki stopinji skuša doseči? G. P. pa še pristavi, da pa se z dosedanji knjigami ne dá doseči, kar učni čerteži zahtevajo. Videlo pa se je, da je ta stvar bila ona mora, katere je vse poročevalce tlačila, a g. predsednik je odgovarjal, da to ne spada k dnevnemu redu, ter konečno pristavil, da morajo učitelji še eno leto biti s sedanjimi knjigami zadovoljni, ter si z njimi pomagati, kakor že vedo in znajo. Potem bere g. Kernec (nemško) poročilo o okrajni knjižnici. Iz tega sporočila smo zvedili, da ima knjižnični odbor še 17 gl. 20 kr. premoženja. Za pregledovalca računov bila sta gg. Borštnik in Govekar izvoljena. Udje za oskerbovanje okr. knjižnice bili so vsi dosedanji še za prihodnje leto izvoljeni. — V stalni odbor pa g. g. Borštnik, Govekar, Kernec in Levstik. — Zastopnike učiteljstva pri okrajnem šolskem svetu za dobo 1876 do 1882 pa gg. Govekar in Borštnik. — G. predsednik dalje govori o nekterih manj bistvenih rečeh, ter se zahvaljuje vsem za žertvovalni trud in prizadevnost pri zborovanju in tudi g. okr. glavarju za navzočnost. Na to odgovarja g. okr. glavar, — dosedanjema zastopnikoma izreče se zahvala, in konečno se še g. K. zahvaljuje g. predsedniku, ker je zborovanje tako nepristransko in poterpeljivo vodil. Okoli 1 ure končalo se je zborovanje. Vsi učitelji imeli so potem skupni obed pri »Zvezdi« kakor po navadi vsako leto, tudi g. okrajni nadzornik počastil jih je sè svojo navzočnostjo. Okoli 4. ure pa smo se razšli vsaki na svoj dom.

— *Okrajno učiteljsko zborovanje v Kamniku 3. avgusta.* — Prišli so k zborovanju razven 3, vsi učitelji kamniškega šl. okraja. C. k. nad-

zornik g. Sima otvori ob 9 uri skupščino in omenja važnosti stvari, ki imajo priti v obravnavo, povdarja slogo med učiteljstvom v pretečenem letu, priporoča nadaljno izobraževanje, pozdravlja v svojem in v imenu skupščine predsednika okraj. šl. sveta v Kamniku, g. okrajnega poglavarja St. Klančiča in nadzornika za Kranjski šl. okraj g. Kustra. — V zapisnikarja se volita gg. Jožef Zajec iz Krašnje in Janez Potrato iz Moravč. — Preden začne c. k. nadzornik razpravljati postave izhajavše v p. l. pozdravlja še g. St. Klančič učitelje v imenu okraj. šl. sveta in omenja, kako naj bi učitelji enakomerno napravljali izkaze o šolskih zamudah. Predsednik nadaljuje in pripoveduje, kaj je opazoval pri nadzorovanji po šolah. On pravi, da se šolstvo vidno zboljšuje, in da se šole leto za letom boljše obiskujejo, in govori na daleč o uradnih spisih, o šolskem arhivu, o disciplini, o posameznih učnih predmetih, o šolskih vertih in bukvarnicah, o ponavljajni šoli, o učnih čertežih i. t. d.

O risanji je poročal g. France Pfeifer iz Goričice temeljito, prevdarjeno in obširno, tako da mu je c. k. okraj. glavar izrekel priznanje. O kmetijstvu je poročal namest bolnega Golmajerja, učitelj iz Blagovice g. Fr. Cerar, ki pozna po lastnih skušnjah kmetijstvo in tudi ves okraj, in je tedaj pravil, kateri kraj bi bil ugoden temu, kateri unemu sadežu. G. Bevk je govoril o šolskih vertih, o poduku v kmetijstvu, o varstvu gozdov in tičev. Za poduk v kmetijstvu želi posebne nagrade, kar je vsem dopadalo. G. Koželj je govoril o napravi mešanega gnoja in o gnojiščih. O poduku v zgodovini je govoril gosp. France Kavčič iz Mengša. G. Bevk je tožil, da imajo učne knjige premalo zgodovinskega poduka i. dr. Pervomestnik okrajne bukvarnice je poročal o bukvarnici. Skupščinarji so priporočevali razne knjige v nakupovanje, in časopise v naročevanje. V bukvarnični odsek se volijo g. g. Jernej Čenčič (pervomestnik), Fr. Golmajer (pred. namest.), Jožef Korban, Fr. Cerar, Fr. Pfeifer; v stalni odbor: Gna. Verne iz Kamnika in g. g. Fr. Cerar, J. Korban, Fr. Golmajer, Fr. Bevk.

Samostalni predlogi. G. Bevk predlaga: 1. Telesno pokorilo naj se ne izključuje iz šole nepogojno, in izvanredno naj se dovoljuje. 2. Ako tega ne, naj se pa vsaki šoli postavi nekdo, ki bo otroke, ki ostajajo zarad kazni v šoli, nadzoroval. (Ali je mar to pravično, da je učenik zarad nepokornih otrok kaznovan? A to se pa zgodi vselej, kedar mora kaznovance v šoli varovati.) S slavoklici Njih Veličanstvu se zbor sklene ob 2. popoldne: učitelji iz K. okraja so dobili potnino splečano, unim iz Berdskega okraja se je nakazala.

Iz Gorenjskega 16. avgusta. Letno zborovanje učiteljev Kranjskega šolskega okraja. Kakor je bil priobčil že predzadnji »Tovariš«, bilo je zborovanje učiteljev Kranjskega šolskega okraja za tekoče šolsko leto določeno na 10. p. m., in se je v resnici ta dan tudi veršilo. Kako? naj sledi poveršno povedano in zapisano po naslednjih versticah. Snidilo se nas je bilo 26 učiteljev, 1 v. č. g. župnik kot pomočni učitelj, in 1 g. katehet. 1 učitelj ni prišel, 1 pa je bil po bolehnosti zadržavan. Na prošnjo c. k. g. okrajnega nadzornika kot pervosednika konference, prepustilo nam je bilo slavno mestno županstvo za zborovanje posvetovalno dvorano mestne hiše, in ondi smo se kmali po 9. uri tudi snidili. Neposredno pred zborovanjem počastila sta in s svojim prihodom zelo razveselila nas dva draga gosta, namreč: bivši c. k. okrajni nadzornik in sedanji nadučitelj Ribniški, blagi g. Jože Raktelj, in g. J. Bozja, učitelj iz Polhovega Gradca.

Ob pričetku zborovanja pozdravi gosp. pervosednik s prijazno besedo navzoče, povabi jih, naj se razgovorov pridno vdeležé, ter konstatira zgoraj nave-

deno število navzočih. Temu je sledila volitev perovodjev, v kar sta bila zvoljena g. g. Cirman in Letnar; — kot svojega namestnika pa si je g. pervosednik izbral g. ravnatelja L. Sada r-ja iz Škofje Loke. Zatem je prestopil g. pervosednik k opazkam, t. j. k splošnemu objavljenju, v kakem stanu je najdel pri letošnjem nadzorovanju šole našega okraja. Djal je, da učilnice v obče napredujejo, vendar pa je marskje še kaj zboljšati. Vradnih zaznamkov (Amtsbücher) eni g. g. učitelji še zdaj nimajo popolnoma vredjenih; — v »Tedniku« nekateri tudi premalo določno vpišejo, kako obravnavaja ta ali uni predmet. Tudi »Šolski zapisnik« (Schul-Matrik) imajo eni v preslabem redu. Kroniko pišejo po večjem vsi g. g. učitelji; al eni imajo za zunajnost premajhno skerb, ker dotičnega zapisnika še celo vezanega nimajo. (Priporoča se nakup vezane knjige v Ljubljani.) Berejo v nekaterih šolah pretiho, drugej premalo pazijo na ločnice, in zopet drugej se pri branji premalo privzema slovnica. Poslednjo pomankljivost je g. pervosednik navzočim posebno priporočal, da naj jo v prihodnje zboljšajo. — Pisanja je g. nadzornik pohvalil, da so sploh povsod lepa, le več pozornosti priporočuje pri tako zvanih snažnostinkah (Reinhefte). Za prihodnje leto nasvetuje vsem navzočim, naj v svojih šolah vpeljejo Mussil-ove pisanke, ter obljubi poslati vsaki šoli ene iztise na ogled. Kar zadene risanje, je najdel g. nadzornik ta predmet v nekaterih šolah gojen prav dobro, celo izverstno; v nekaterih šolah pa prav slabo. Nasvetuje v prihodnje rabo Grandauerjevih risank; tudi priporoča g. g. učiteljem, kar imajo za ta uk še malokje v okraju stigmo-grafrane (pikčaste) table, da naj si med počitnicami to priredijo. Dodal je tej opazki g. nadzornik tudi nekoliko migljejev, kako naj se ta predmet pri poduku obravnava. — Nadaljevaje svoje sporočilo izrazil je g. nadzornik željo, naj se g. g. učitelji gledé pisave priímkov ravnajo, kolikor je le moč, po kerstnih listih, ker pravi, da so mu došle od strani nekaterih starišev pritožbe, da nekateri gg. učitelji v tej zadevi nekako preveč po svoji volji ravnajo, in priímke kvarijo (?). Tu se vname kratka debata. Gosp. Cirman prvi spregovori, ter pravi, da naj se priímki pišejo pravilno slovenski, kateremu mnenju so priterjevali tudi še nekateri drugi g. g. učitelji. (Kar so za pisavo priímkov kerstne bukve prvi in pravi original, bi morali v prvi versti č. č. g. g. duhovniki na to paziti, da bi se imena tam čisto in pravilno vpisovale. Svoje dni, ko je pravilna slovenščina še sladko spančkala v zibelki, tudi nekateri — določno rečem: nekateri — č. č. g. g. duhovniki na priímke niso mnogo pazili, ampak vpi-sovali so jih po večjem »brevi manu« tako, kakor so se jim narekovali. Od tod izhaja, da človek pri nekaterih priímkih skoraj ne vé, ali so tič ali miš. Spačili so pa, in — žalibog! — še pačijo nekateri svoja imena sami iz proste volje tako, da res ni čuda, ako nahajamo včasih čisto slovenske priímke tako spakedrane, da se človeku nehote silijo v spomin besede Prešernove pušice: »Nisi jo v glavo dobil, si dobil slovenščino v kremplje.« — Pis.)

Gledé na učne pripomočke je g. pervosednik povedal, da so nekatere šole v tem oziru skoraj še čisto prazne, toraj naj g. g. učitelji pri sestavi proračunov (Präliminarien) več zahtevajo, kakor dozda, da vendar vsako leto pridobé kako novo stvar za svojo šolo. (Mnogi g. g. učitelji so se pri ti g. nadzornikovi opazki pritoževali čez svoje krajne šolske sovete, da so vse premalo vneti za take stvari, ter da nočejo nič dati. No, če pomislimo in pogledamo, kako učene glave sedijo tam in tu na stolah krajnega šolskega sveta, mora človek res nehote klicati: Vsi Svetniki! pomagajte! Pis.) Dalje je omenil g. nadzornik, da se v nekaterih krajih podučuje le še po 2 uri, in da se zanemarja tudi ponavljavna šola. Tega — se vé — ni mogel hvaliti, ampak opozoril dotične g. g. učitelje, da tako ne gré. Konečno je gospod še omenil, da je omiko in disciplino šolske

mladine najdel povsod vse hvale vredno; le to je priporočal še, da naj g. g. učitelji pazijo na to, da bo prihod in odhod otrok v šolo in iz šole vselej reden. Tako se je po večjem glasilo izjavljenje g. nadzornika, ter rešena bila I. točka dnevnega reda. (Konec prih.)

Iz Radoljskega okraja. Okrajno učiteljsko zborovanje, okrajno učiteljsko društvo. — Učitelji tega okraja smo vradno zborovali 10. pr. m. v Begunjah, k zborovanju so došli vsi učitelji iz okraja, namreč: 14 učiteljev in 2 namestna učitelja; 4 šole so prazne, na dveh podučujeta duhovnika, kojih pa k zborovanju ni bilo.

Dnevni red tega zborovanja je bil sledeč: 1. Opazke c. k. okraj. šolskega nadzornika pri nadzorovanji. 2. Pogovor o novih učnih črtežih. 3. Obravnava realij v ljudski šoli. 4. Ali naj bi konec šolskega leta javna skušnja bila, ali naj bi se popolno opustila? 5. Posamezni nasveti, in 6. Poročilo bukvarničnega odseka; nove volitve.

Gospod predsednik, c. k. šolski nadzornik, začne zborovanje točno ob 9. uri s kratkim, toda jako prijaznim vvodnim nagovorom, ter si naposled voli namestnika naj starejšega iz med navzočih g. Ant. Gogala, učit. v Begunjah, in skupščina voli po listkih g. g. J. Thumo in Fr. Stojeca za perovodji.

I. točka. Opazke c. k. okraj. šol. nadzornika pri nadzorovanji. Gospod nadzornik je razpravjal to točko jako vljudno, sicer kratko, a dosta temeljito. Med drugim je omenil, da je žalostno, ko se jasno kaže, da je šolska disciplina od leta do leta bolj omajana [gelockert] (to povsod spoznajo, kjer hočejo resnici čast dati. Vr.), ter priporočuje za vzderževanje taiste, kolikor mogoče, skerbeti. Dalje priporoča, da naj se bolj pazi, da bode mladina glasno čitla in odgovarjala, ker po nekaterih šolah se celo pretiho čita in odgovarja; v to priporočuje večkratno skupno čitanje. Naposled priporoča gledati še na to, da imajo učenci snažne pisanke in risanke, in opomni, da se v nekaterih šolah premalo, a v nekaterih celo nič v petji ne podučuje, kar se mu ne zdi prav, ter priporoča v prihodnje za ta nauk bolj skerbeti. Tudi se g. predsednik spominja umerlega učitelja, g. J. Zupana iz Kamnegorice, in potem se gre naprej.

II. točka. Pogovor o novih učnih črtežih. O tej točki poročal je g. Ant. Gogala, učitelj v Begunjah. Toda njegovo poročilo je bilo po mojih mislih zelo pomanjkljivo, kajti on nam ni povedal družega, nego kako on podučuje v raznih predmetih v svojej šoli, a niti ni omenil te, niti druge pomanjkljivosti, ni povedal so li novi uč. črteži izpeljivi ali ne izpeljivi, je li mogoče ali ne mogoče učni čas spolniti? tega on kar nič ni omenil, a bilo bi to gotovo potrebno. Tudi ni stavil nikakoršnih nasvetov. Ko se tedaj ni imelo o čem debatirati, prestopili smo k III. točki. — (Ne zamerite g. dop., da Vam tukaj v besedo sežem: g. A. Gogala prav dobro ve, so li novi učni črteži izpeljivi ali ne, ali imajo kaj pomanjkljivosti in katere; pa kaj bi ne, saj je star skušen in izgleden učitelj, a berzkone se je spomnil narodnega pregovora, ki pravi, da nikoli ne prašajo, kdo je molčal, marveč kdo je govoril? Govoriti, prostodušno govoriti je pa sedaj na Kranj. tu in tam sila kočljiva, celo nevarna stvar, ovaduhov in lizunov se tudi med učitelji ne manjka in kdor prostodušno govori, je protivnik novim šolskim postavam, je upornik šolskim oblastnijam (?), da žugajo mu s preiskavo. Kaj ne, da izgledov ni treba daleč iskati. — Iz tega vzroka se previdni učitelji ogibljejo vsega, kar bi nekaterim priliko dajalo, ovajati in černiti jih pred občinstvom ali celo pred vlado, ako morajo pa kje javno govoriti, pa besede tehtajo, ter radi veljajo za nevedne . . . tako kombiniram tudi o g. A. Gogali in Vaši konferenci.)

III. točka. Obravnava realij v ljudski šoli. O tej točki poročal je g. J. Trojar iz Bleda. Njegova obravnava bila je povsem izverstna, kajti razpravljal je vsak, v to stroko spadajoči predmet, posebej točno in temeljito. Pokazal je javno, da stvar dobro umeje. Le škoda, da se njegovo sporočilo ni glasilo v slovenskem jeziku. Učiteljem je priporočal kot pomožne knjige: Vertovčevo »Kemijo« in Hitzingerjevo »Geografijo«. — (Obe knjige ste se postarali, vzlasti pa »Hizingerjev« Popis sveta s kratke posvetnice vsih časov in narodov. O tej knjigi cf. Učit. Tov. 1. 13. st. 202.) (Dalje prih.)

— *V Litiji* bode okrajno učiteljsko zborovanje 4. septembra z naslednjim programom: 1. Volitev zapisnikarjev. 2. Opazke c. k. okrajnega nadzornika. 3. Kako se ima podučevati v kmetijstvu v ljudskih šolah in kako pozneje po nadaljevalnih kmetijskih šolah, ki se imajo vpeljati. 4. Kako naj se v ljudskih šolah jezikoslovni nauk to je slovnica in spisovanje z vajami v berilu združuje? 5. Telurium in globus v ljudski šoli. 6. Volitve. 7. Poročilo bukvarničnega odseka. 8. Odbiranje bukev za bukvarnico. 9. Nasveti.

— *Okrajno učiteljsko zborovanje za Logatec* bode 11. in 12. sept. t. l. v Idriji. Dnevni red: 1. Opazke c. k. dež. sl. nadzornika. 2. Domače naloge na deželi. — 3. Disciplina med naukom in razven nauka. 4. Ali imajo šolske oblasti, predniki, gospodarji kaj vplivati na napredek šolske mladine? Ali se kaj gleda na odpustnice, ko mladina stopa v praktično življenje . . .? 5. Volitve: a) v bukvarnični odsek, b) v okrajni šolski zastop učiteljstva, c) v stalni odbor. 6. Samostojni predlogi (vendar naj se pred konferencijo razglase pri stalnem odboru).

— *Iz seje c. k. dež. šolskega sveta dne 20. julija l. 1876.* — Dva učitelja se na podlagi disciplinarne preiskave prestavita. — Na ljudski šoli v I. se stavi sklep šolskega leta na konec julija. — Odobri se, da se gotovina, ki je ostala do konca junija pri učit. pokojninskem zavodu, naloži v ljubljansko hranilnico. — Pritožba zoper razsodbo okraj. šol. sveta zastran šolskih zamud se je zaverгла. — Predlaganje g. A. Račiča iz Postojne za stalnega učitelja v Catežu se je poterdilo, in poslednjič rešilo več prošenj za pripomoč in nagrado.

— *Razredba učenk* v dekliški šoli pri č. č. g. g. Ursulinarah v Škofji Loki našteva v zunanji šoli v IV. razr. 29, v III. razr. 39, v II. 83, v I. 85, skupaj 236 učenk. V šestih razredih notranje šole je bilo učenk 141 in v 3 razredih ponavljavne šole 160; skupaj tedaj 537. — Izvanredni predmeti v notranji šoli so bili: slovenski, talijanski, francozki in angleški jezik, potem zemljepisje, zgodovina, prirodopisje, prirodoslovje; dekleta so se učila razven navadnih ženskih rokotvornih del, tudi izdelovanja perila in obleke, šivanja na stroj, potem sviranja na glasovir in na gosli, brenkanja na citre in petja. Krajna imena kažejo, da so učenske bile iz raznih dežel in mest, posebno je zastopan Terst in Reka. — Unanja šola ima imena slovenski, a notranja tudi lastna imena večidel nemški pisana.

— *Letno sporočilo* ljudske šole c. k. rudnika v Idriji (nemško in slovensko) ima najprej učiteljstvo (10 oseb), med temi 4 učiteljice, potem razdelitev učencev po osem letni šolski dobi, tedaj je imel vsak razred razven I. po 2 oddelka, kakor je bilo to z ukazom c. k. dež. šolskega sveta od 19. decembra 1847 določeno. — Učnih ur na teden za dečke v I. razredu je bilo 19, za deklice tudi 19, v II. razr. za dečke 22, za deklice 24, v III. razr. za dečke 27, za deklice 29, v IV. razr. za dečke 28, za deklice 32; — v IV. razr. je bilo dečkov 67, a deklic 41, v III. razr. dečk. 80, a dekl. 48; v II. razr. dečk. 90, a dekl. 70; v I. razr. dečk. 73, a dekl. 51; tedaj skupaj 520, med

temi je rudarskih otrok 403, nerudarskih 65, ostali so od drugod. — V ponjavljavni šoli je bilo 41 dekl. in 18 dčk. — Vseh učencev je bilo tedaj 579. — Prav dobro se jih je učilo 116, dobro 171, srednje 213, tedaj nad 2 petine vseh. — Nekaj posebnega je v tem programu, da je nasteto, koliko parov nogovic, srajec in drugih rokotvorov je bilo med letom narejenih. Z učili in samoučili je šola lepo preskerbljena, in šolska knjižnica steje 67 nemških in 72 slovenskih knjig. — Med šolskimi dobrotniki so naštet: c. k. rudniška direkcija, rudniški zdravnik dr. Karol Rauch, dr. Ljudevik Gerbec, ces. svetovalec, zakupno ribiško društvo in stavbni inspektor Janez Onderka. — Prihodnje šolsko leto začenja 15. sept. s slovesno sv. mašo, a vpisavanje 14. septembra. —

Iz Ljubljane. *Razvrstitev učencev* I. mestne deške šole v licealnem poslopju našteva v IV. razredu 1. oddelka 40, 2. oddelka 34; v III. razr. 83, v II. a razr. 69, v II. b razr. 67 in v I. razr. 77 vverstenih učencev, tedaj vseh skupaj 370; ako tem prištevamo 10 nevverstenih, je bilo učencev vseh skupaj 380. — Učencikov je bilo z vodjem vred 5, ker je imel II. razred dve sobi a in b.

— *Učencev II. mestne šole* na Cojz. grabnu je bilo vverstenih po zasluženji: v IV. a razredu 69, v IV. b razredu 70; v III. a razr. 82, v III. b razr. 81; v II. a razr. 70, v II. b razr. 63; v I. a razr. 63, v I. b razr. 60, tedaj vverstenih skupaj 558, ako tem še prištevamo med letom izostale in neizprašane, dobimo vseh skupaj 601. Učencikov je bilo z vodjem vred 8; 4razredna ljudska šola je imela tedaj za vsak razred po 2 sobi (a in b razred). Za obe mestni šoli je bil 1 katehet, ki je podučeval 981 otrok v najpotrebnejšem, v veronauku, ne le ob določenih šolskih urah, temuč ob četertkih, nedeljah in praznikih in sploh, kedar je mogel otroke skupaj spraviti, kajti le tako mu je bilo mogoče pripraviti jih za sv. zakramente, kar je prvi nalog pri verouku. Vgledavši na koncu leta vso mladino zbrano v Šent-Jakobski cerkvi pri zahvalni sv. maši in delivši obhajancem (95) kruh angeljski je pač lahko zdihnil: Žetev je velika a delavcev je malo. — To dost glasno pove število ur veronauku odločenih in število otrok.

»Učenk« mestne 4razredne dekl. šole vverstenih po zasluženji je bilo v IV. razr. 29, v III. razr. 27, v II. razr. 54, v I. razr. 59, tedaj skupaj 169; ako tem še prištevamo število nevverstenih in ostalih (24), je bilo vseh učenk v mest. dekl. šoli 193. Podučevale so z vodjo (učiteljico) 4 učiteljice, a v verouku je podučeval kaplan pri sv. Jakobu, ker je mestno dekl. šola tam, kjer je bila več let I. mestna šola, namreč v »Reduti« pri cerkvi sv. Jakoba. — Nunska šola nima letos tiskanega imenika. (D. pr.)

— G. Anton Ozimek, bivši učitelj na Dobrovi, ki je bil v preiskavi zaradi telesnega poškodovanja učenke, je spoznan nekriv. Toliko sedaj.

— V četrtek 28. septembra t. l. ima svoj občni zbor a) vdovsko učiteljsko društvo, b) slovensko učiteljsko društvo, c) Národna šola, pri Virantu na Št.-Jakobskem tergu h. št. 139 (vhod od vertne strani.)

Ob 8. uri je sv. maša pri sv. Jakobu, in ob 9. uri zboruje najprej vdovsko društvo. Na dnevnem redu je: 1. Nagovor predsednika. 2. Poročilo blagajnika in tajnika. 3. Prenaredba društvenih pravil. 4. Volitev 3 pregledovalcev računa zunaj odbora. 5. Volitev pervednika, blagajnika in 7 odbornikov. 6. Posamezni nasveti.

Od kar so bila pravila vdovskega učiteljskega društva (29. maja 1870) poterjena, se je v pravnih razmerah učiteljstva mnogo spremenilo, tedaj je treba tudi društvena pravila prenarediti, zaradi tega je odbor v seji 27. julija, pri kateri je bilo s predsednikom vred navzočih 8 odbor-

nikov sklenil predlagati preuredbo društvenih pravil in sicer: Pogl. III. Vplačevanje. §. 7. naj se v prihodnjic tako glasi: Vsak družtvenik, kedar pristopi k društvu, plača vstopnino, ta znaša toliko goldinarjev, kolikor let je star ta, ki pristopa. (Razloček pri vstopnini mej oženjenimi in neoženjenimi naj neha, a ostane samo pri vplačevanju letnih doneskov.)

§. 9. naj se glasi: Kedar se kak družtvenik oženi, naj to sporoča društ. odboru v 8 tednih, ako to opusti, vdova nima pravice do pokojnine, niti otroci do podpornine.

§. 11. se čisto izpusti, ker je v protislovji s §. 10. in z udi, ki svoje letnine ne odrajtujejo, se ima tako postopati, kakor z udi na novo pristopivšimi. (Primeri se lahko, da kdo več let ne plačuje svoje letnine, a med tem časom boleha, in prva skerb mu je potem, da plača zaostalo letnino.)

IV. Pokojnina in podpornina. Zadnje 3 verste tega paragrafa začeni: „Vsak onemogli družtvenik dobiva na leto podpornine toliko, kolikor se more premoženja v to izdati . . .“ so nasvetovane takole: „Onemoglim družtvenikom sme odbor od leta do leta privoliti podpornine toliko, kolikor se more premoženja v to izdati,“ . . . (ta paragraf se nima nikakor tako tolmачiti, da bi upokojeni učitelji tudi iz vdovskega društva pokojnino dobivali, marveč v izvanrednih okoliščinah, od slučaja do slučaja, se onemoglim učiteljem more dati kaka podpornina.)

Prevdarite tedaj tovariši to stvar, in potem nas podpirajte s svojim svetom tako, da bode Vam in Vašim na korist!

— Slovenski učiteljski koledar za l. 1877 je že izšel. Prav lična knjizica je; v papir vezana velja 40 kr. (poprej 50 kr.), v platno vezana z obilnim pisnim papirjem 50 kr., v platno vezana z zlatim obrezom in žepom iz platna pa 60 kr. — G. Lapajne nam obeta, da hoče v prihodnje spisati bolj obširen koledar, a letos zastran troškov delo ni moglo bolj obširno biti. Ako kdo želi koledar, ga lahko dobi tudi pri meni, sedaj po 40 kr.; izvanredno priden in delaven g. J. L. res zasluži, da ga podpiramo, ako že ne drugače — vsaj z naročevanjem. (Vred.)

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Na Irazredni ljudski šoli v Kopanji (ljubl. okol.) je spraznjena učit. služba, l. p. 400 gl. in prosto stanovanje. Prošnje v 6 tednih pri krajnem šl. svetu v Kopanji. — V okraji Postonjskem ste razpisani učit. službi na Colu (Podvelbom) l. p. 500 gl. in prosto stanovanje in v Spodnjem Semonu l. p. 500 gl. a brez stanovanja. Prošnje dotičnemu krajnemu šol. svetu do 16. septembra t. l.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Gosp. France Adamič je sedaj stalno nadučitelj na 4razredni ljudski šoli v Šmartnem pri Litiji. — Na 4razredno ljudsko šolo v Kranj pride g. Jožef Klopčič, dosihmal učitelj v Konjicah na Štaj. in v Škofjo Loko g. Jožef Bezlač, iz Bistrice v Rožni dolini, oba zač. — Sprašani učit. kand. g. Jožef Kern pride v Vrabce v Vipavi in spraš. učit. kand. g. Janez Kremžar v Šentkocijan pri Turjaku, oba zač.

 Današnjemu listu je pridjana muzikalna priloga.

Želja.

(Besede M. Urbas-ove.)

Andante

Vglasbil Fr. Papler.

Tenor 1. in 2.

Bas 1. in 2.

Kje pri - jazne ste vi - ša-ve, ki ob - da - ja - te moj
dom? Kje cve - te - če ve pla - njave, Vas li kdaj še vi - del bom? Kje pre -
dra - ga si do - li - na, kjer pre - ži - vel sem mla - dost, Kje vi -
ši - na, kje do - li - na, kjer le vžil sem tol'k' ra - dost?

f *p* *pp* *mf* *crescendo e ritardando* *f*

Prisega.

(Besede Lujize Pesjakove.)

Vglasbil Avg. Leban.

Adagio con affetto

S.

A.

1. Na zem - lji pre - kras - nej lep bi - ser sve -
2. O - či - ni v lju - bez - ni naj se za - ro -

T.

B.

rit. tempo

1. tál, O - či - na je, kte - ro sam Bog mi je
2. tí, Da nje - ne do smer - ti so mo - je mo -

mf meno e maestoso

1. dál; Svo - bôd-no, po - bôž-no ve - rû-jem v Bo - gá: ^p O
2. čí! In Ti vse-mo - goč-ni! po - dàj mi kre-póst, Da

tempo stringendo

1. či - ni se du - ša naj mo - ja u - dá. O - či - ni se
2. to bi iz - pól - ni - ti mo - gel dolž - nost, Da to bi iz -

riterd.

1. du - ša naj mo - ja u - dá.
2. pol - ni - ti mo - gel dolž - nost.

